

Barcsi Antal

GYERMEKVÉDELMI ÚTMUTATÓ

Módszerek és ajánlások a gyermekvédelemmel foglalkozóknak

M **ZAIK**

Barcsi Antal

GYERMEKVÉDELMI ÚTMUTATÓ

Módszerek és ajánlások a gyermekvédelemmel foglalkozóknak

2., javított kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2011

Az Olvasóhoz

E kiadvány célja, hogy a nevelési-oktatási intézményekben gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokkal megbízott felelősök, továbbá a gyermek- és ifjúságvédelemmel más területeken felelős munkakörben foglalkozó és a téma iránt érdeklődő szakemberek, valamint azok, akik munkájuk során fontosnak tartják a gyermekek védelmét és támogatását:

- ◆ *áttekintést kapjanak a gyermek- és ifjúságvédelem egyes átfogóbb kérdéseiről, fontosabb elemeiről;*
- ◆ *hasznos ismeretekhez jussanak a nevelési-oktatási intézmények gyermek- és ifjúságvédelmi felelősi tevékenységének el látásához;*
- ◆ *ismerjék a gyermekeinket veszélyeztető, elsősorban a kábítószerezéssel kapcsolatos folyamatokat, a megelőzést szolgáló kezdeményezéseket, egyes hatékony módszereket;*
- ◆ *néhány részletében lássák és érezzék át azt, hogy milyen sokféle, mennyiségében és minőségében is jelentős tudásanyag és információ szükséges ahhoz, hogy a gyermekvédelmi munka konkrét eredményekkel is biztatni tudó interperszonális folyamataira, intim szakmai szakaszaira sor kerülhessen;*
- ◆ *lássák a szakmai és a szakmaközi együttműködés fontosságát, tudatosan keressék a már meglévő, és építsék ki a kívánatos kapcsolatokat a különféle intézmények együttműködésben érdekelt szakemberei között;*
- ◆ *könnyebben tájékozódjanak a különféle szakmai területeken a közrebocsátott ismeretrendszer és az ajánlott irodalom segítségével.*

Barcsi Antal

TARTALOMJEGYZÉK

1. A GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM EGYES ALAPKÉRDÉSEI	8
1.1. A LEGJOBBAN MEGTÉRÜLŐ BEFEKTETÉS	8
1.2. ÁLLAMI GONDOZÁS HELYETT GYERMEKVÉDELMI GONDOSKODÁS: A KÖZHIEDELMEKEN KÍVÜL MINDEN VÁLTOZIK	9
1.2.1. A gyermekvédelem alanyai nem feltétlenül árvák	9
1.2.2. A gyermekek az ellátásuk hiányosságai miatt nem szakíthatók el a családjuktól	9
1.2.3. A gyermekvédelem nem a deviáns, a bűnöző gyermekek és fiatalok gyűjtőhelye	9
1.2.4. A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülők nagyon sok pénzbe kerülnek	10
1.2.5. Ha rossz vagy, beadunk az állami gondozásba, ott majd megtanítanak a rendre!	10
1.2.6. Jó vagy rossz a gyermekünk?	11
1.3. LEHETŐSÉG, KÖTELESSÉG, FELELŐSSÉG	12
2. GYERMEKVÉDELMI ALAPISMERETEK	14
2.1. A GYERMEKÉRDEKEK VÉDELME, PREVENCIÓS TEVÉKENYSÉGEK	15
2.2. GYERMEKVÉDELMI ÉSZLELŐ- ÉS JELZŐRENDSZER	16
2.3. GYERMEKVÉDELMI ALAPELLÁTÁSOK	17
2.4. GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSOK	19
2.5. HATÓSÁGI INTÉZKEDÉSEK RENDSZERE	20
3. GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI FELELŐSÖK SZEREPE ÉS FELADATAIK	22
3.1. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET	22
3.2. FELADATOK A JOGSZABÁLYI ELŐÍRÁSOK ALAPJÁN	30
3.3. A GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI FELELŐS TÁJÉKOZÓDÁSI KÖTELESSÉGEI, EGYÉB TEENDŐI	32
3.4. CSALÁDOK, GYERMEKEK, NEVELÉSI INTÉZMÉNYEK	33
3.4.1. Családvédelmi koncepciók és az iskola szerepe	33
3.4.2. Változások a családi viszonyokban és életmódban	34
3.5. KAPCSOLATOK ÉS KAPCSOLÓDÁSOK	35
3.5.1. Különbféle intézménytípusok közötti együttműködés	35
3.5.2. Azonos profilú intézmények közötti együttműködés	36
3.5.3. További együttműködési javaslatok	36
3.6. ESETISMERTETÉSEK A MEGÉRKEZÉSTŐL AZ ELINDULÁSIG: UTAK ÉS ESETEK	37
3.6.1. A beilleszkedés időszükséglete	37
3.6.2. Felelősség a kisgyermekekért	38
3.6.3. Erőszak a családban	39
3.6.4. Az ifjúkor árnyas oldalán	39

4. GYERMEKEINK VESZÉLYBEN	41
4.1. HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS VESZÉLYEZTETETTSÉG	41
4.1.1. Kik a hátrányos helyzetűek?	41
4.1.2. A rendőrség és a D.A.D.A. program	43
4.1.3. Dohányzás-megelőzési program	44
4.1.4. Az egészségügyi felvilágosítás további feladatai	44
4.2. ÖSSZEFOGÁS A KÁBÍTÓSZER-HASZNÁLAT ELLEN	45
4.2.1. Az EMCDDA: Európai Megfigyelő Központ	45
4.2.2. Információk a droghasználatról	46
4.2.3. Középiszkolai drogmegelőző program (minta)	48
5. JOGSZABÁLYI ÚTMUTATÓ	52
5.1. A GYERMEKVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS FONTOSABB JOGSZABÁLYOK	52
5.1.1. Törvényi védelem	52
5.1.2. Útmutató a gyermekvédelmet érintő fontosabb jogszabályokról	53
5.2. A KÁBÍTÓSZEREKKEL KAPCSOLATOS LEGFONTOSABB JOGSZABÁLYOK	61
5.3. A BŰNCSELEKMÉNYEKKEL, SZABÁLYSÉRTÉSEKKEL KAPCSOLATOS FONTOSABB JOGSZABÁLYOK	65
5.3.1. Az 1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvből (részletek)	65
5.3.2. A szabálysértésekről szóló 218/1999.(XII. 28.) Korm. rendeletből	72
benne: A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről	73
5.3.3. A 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről	75
6. MELLÉKLETEK	76
6.1. PEDAGÓGIAI ESZKÖZTÁR, PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK	76
6.2. ÁTTEKINTÉS A GYERMEKVÉDELEM INTÉZMÉNYRENDSZERÉRŐL ...	80
6.3. A TERÜLETI GYERMEKVÉDELMI SZAKSZOLGÁLATOK FELÉPÍTÉSE ÉS MŰKÖDÉSE	81
6.4. AZ ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK JELENTÉSE A GYERMEKVÉDELMI ELLÁTÁSRÓL (RÉSZLETEK)	86
6.5. ORSZÁGJELENTÉS A GYERMEK JOGAIRÓL SZÓLÓ EGYEZMÉNY TELJESÍTÉSÉRŐL (RÉSZL.)	87
6.6. AZ ORSZÁGJELENTÉS ÉRTÉKELÉSE A GYERMEK JOGAINAK BIZOTTSÁGA RÉSZÉRŐL (RÉSZL.)	88
7. ZÁRSZÓ HELYETT	90
AJÁNLOTT IRODALOM	92

1. A GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELEM EGYES ALAPKÉRDÉSEI

1.1. A LEGJOBBAN MEGTÉRÜLŐ BEFEKTETÉS

Akik azt hiszik, hogy a gyermekvédelmi tevékenység nem egyéb, mint jótékonykodás, áldozathozatal, szíves cselekedet, azoknak bizonyosan igazuk van. Akik azt gondolják, hogy ez a tevékenység csak felesleges áldozatvállalás, az adófizető polgárok pénzének elherdálása, azok bizonyos, hogy komoly tévedésben vannak.

Európa legcivilizáltabb társadalmában sokévtizedes kutatások, elemzések, gazdaságosági számítások alapján arra a következtetésre jutottak: **a társadalom gazdaságilag egyik leghatékonyabb beruházása a gyermek- és ifjúságvédelem** eredményességének segítése, a fiatalok önálló életkezdésének elősegítése.

Az EU Phare programjának dán szakképzési koordinátora, Kirsten Tejsner megfogalmazása alapján egy felnőttkorba lépő fiatalnak három feltétellel kell rendelkeznie az önálló életkezdés idején.

Legelőször is rendelkeznie kell szakmai végzettséggel. Mindegy, hogy bicikliszerelő, bórdíszműkészítő vagy elektroműszerész. Aki egy szakmával rendelkezik, az megalapozta annak lehetőségét, hogy tovább- vagy átképezheti magát.

Másodszor: munkahelyhez kell jutnia. Legalább egy részmunkaidős helyhez, vagy annak megfelelő vállalkozási lehetőséghez, amely révén annyi pénzt kereshet, hogy a mindennapi megélhetését fedezni tudja.

Harmadszor: rendelkeznie kell egy bármely kis alapterületű saját élettérrel (szobával), ahol intim egyedülléte megvalósulhat, ahol többnyire zavartalanul újratermelheti önnön alkotóerejét a soron következő munkanap feladataihoz (önálló szoba ill. lakás, albérlet, fiatalok háza vagy más megoldás).

Könnyen belátható, hogy az a fiatal, aki ezen feltételek megléte esetén önállóan élő és cselekvő, önmagáért felelősséget viselő, a munkája után adót fizető állampolgár, az nem, vagy csak kivételesen szorul a társadalom segítségére.

Azok a fiatalok azonban, akik nem juthatnak hozzá az önállósulás eme feltételeihez, elvesznek a társadalom számára, mint adófizető állampolgárok.

A sorsuk az, hogy életük végéig szinte mindenben a társadalom, az adófizetők közösségének eltartottjai lesznek. Hajléktalanokként utcán, ideiglenes ismerősöknél vagy szükségszállásokon élnek, közkonyhákban étkeznek, közgyógyellátásban részesülnek, segélyekért állnak sorba, értük és velük dolgozik az állami szociális védőháló igen drágán működtethető rendszere. Az ilyen sorsú emberek esetenként vagy rendszeresen többletfeladatokat adhatnak a bűnüldözés, az igazságszolgáltatás, a büntetésvégrehajtás embereinek is. Elkeseredésük alkalmanként akár komoly károkozásokba csaphat át.

Megfelelő számítások alapján mindenképpen megéri anyagi áldozatokat hozni azért, hogy minél kevesebben legyenek a leszakadók, az önmagukról gondoskodni nem tudók. Az erre fordított mindazon pénzügyi eszköz, amit egy elhagyott vagy elhagyatott fiatalra kellene költsünk, arányaiban **kevesebb, mint egyharmada azoknak a költségeknek**, amelyeket egyébként életük során kell fordítani rájuk!

(K. Tejsner)

1.2. ÁLLAMI GONDOZÁS HELYETT GYERMEKVÉDELMI GONDOSKODÁS: A KÖZHIEDELMEKEN KÍVÜL MINDEN VÁLTOZIK

1.2.1. A gyermekvédelem alanyai nem feltétlenül árvák

A hazai gyermekvédelmi ellátás újkori története során csak a letragikusabb időkben voltak a gyermekvédelemre szorulóknál jelentősebb számban az árván maradt gyermekek. Általában a gyermekek jelentős része élt és él folyamatosan veszélyeztető környezetben, amelynek bizonyos részében a szülők is veszélyeztetik őket, máskor viszont a szülő vagy szülők maguk is veszélyeztetettek.

A gyermekvédelem intézményrendszereiben élő gyermekek és fiatalok jelentős többségének **élnék a szülei, sőt**, szülői jogaik korlátozottan a gondoskodás ideje alatt is fennállnak. A gyermekvédelmi gondoskodás legfontosabb feladata, hogy a lehetséges esetekben a szülőket és a gyermekeket minél előbb egy családba egyesítse, ehhez a szükséges humán és tárgyi feltételeket mielőbb megteremtse.

1.2.2. A gyermekek az ellátásuk hiányosságai miatt nem szakíthatók el a családjuktól

Az 1997. évben született gyermekvédelmi törvényünk kimondja, hogy anyagi (ellátási) gondok miatt nem lehet a gyermeket a családjától elszakítani. Van számtalan olyan család, ahol a hátrányos helyzet többszörösen megállapítható (többgyermekes család, munkanélküli családtagok, elmaradott környezet, szegényes életvitel stb.), a családtagok egymáshoz fűződő viszonya és a tisztesen megélt mindennapok mégis biztatóak a családi lét egységének tekintetében. Ilyenkor össztársadalmi és helyi feladat a felkarolás, a stabilitást segítő szolgáltatások biztosítása.

1.2.3. A gyermekvédelem nem a deviáns, a bűnöző gyermekek és fiatalok gyűjtőhelye

Az illetékes szakminiszter beszámolója¹ alapján 2004-ben a bűnelkövető gyermekek és fiatalok 75%-a normál (nem hátrányos helyzetű) családi környezetből került ki.

A csonka családban felnövekvők, a halmozottan hátrányos helyzetűek és a társadalmi közösségekből kiszakadók tehát **nem alkotnak különleges kört** e tekintetben. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő fiatalok közül jó néhányan az előéletük alapján elmarasztalhatók egyes cselekedeteik vagy általánosan deviáns magatartásformáik szerint, de **arányaikban ugyanannyi közöttük a normál életvitelű, jó szándékú és jó érzésű fiatal, mint a családban élők között.**

Egy Csongrád megyei felmérés² alapján 2004-ben a 18 év alatti bűnelkövetők közé a korosztály kevesebb, mint egy százaléka tartozott. Ha a veszélyeztetettként a családjuk körében élő fiatalokat nézzük e tekintetben, az arány valamivel 5%-ot meghaladó. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek és fiatalok között ez az arány 3,6%-ot mutatott.

¹ Petrétei József miniszter beszámolójából, a szakminisztérium honlapjáról.

² Cs.M. Szociális és Gyámhivatal gyermekvédelmi koordinációs kiadványa, 2005.

A közhiedelem, egyes közszereplők és a média általában ezt a néhány százaléknyi esetet látja, azt általánosítja. Ha tucatszám meghurcolt előéletű lánygyermek kerül egy otthonba, nem annak a 8-9 lánynak a sorsát kísérik figyelemmel, akik – ha zökkenőkkel is, de –, szakítani tudnak előző életvitelükkel (iskolába járnak, záróvizsgát tesznek, szakköröznek, közösségért dolgoznak stb.), hanem annak a 3-4 lánynak a sorsát, akik nem tudnak még segítséggel sem kimenekülni kiszolgáltatottságukból, előző kapcsolataikból, életvitelükből.

1.2.4. A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülők nagyon sok pénzbe kerülnek

Valóban, az állam által biztosított, ellátottanként járó normatíva nem elég egy ellátott nevelésére és gondozására, azt a helyi önkormányzatok, mint intézményfenntartók a saját anyagi eszközeikkel kell, hogy kiegészítsék.

A kiegészítések országosan eltérőek: van, ahol az országos átlag két-háromszorosát is a minél eredményesebb munkára áldozzák, és van, ahol annak csak egy részét. **Sokan sokallják még a mai ráfordításokat is**, hiszen az nem állja az összehasonlítást a saját, családjainkon belül nevelt gyermekek költségeivel. Nos, itt nem vesznek a számítások során figyelembe pl. ingatlanbeszerzési és -fenntartási kiadásokat (ezeknek a gyermekekre eső részét), valamint nem kalkulálják saját olyan jellegű munkavégzésük díjait sem, amely munkavégzés a gyermekkel való foglalkozás vagy a róla való gondoskodás (persze a szakmai színvonal igen fontos a képletes óradíj meghatározásához!).

Mindazoknak, akik sokallják a gyermek- és ifjúságvédelem költségeit, ajánlom figyelmébe ezen írás 1.1. pontja alatt kifejtetteket, továbbá azt, hogy szerezzenek be hiteles információkat arról, hogy mennyibe kerül egy börtönfőőrhely fenntartása, vagy egy állatmenhelyen pl. egy kutya egy évre szóló ellátásának összköltsége. Meg fognak lepődni, és talán **másképpen látják** majd a nemzet elhagyott és elhagyatott gyermekei felnevelésének, az életbe való indításának költségviszonyait is.

1.2.5. Ha rossz vagy, beadunk az állami gondozásba, ott majd megtanítanak a rendre!

Ma a gyermekvédelmi ellátórendszer intézményeiben általában **szabadabban és önállóbban élhetnek** a gyermekek és a fiatalok, mint egy átlag család esetében. Sokszor tanúi a szakemberek annak, hogy a szigorú szülő mintegy büntetésből „kijárja”, hogy engedetlennek ítélt gyermeke ideiglenesen gondozásba kerüljön. Csak ezután szembesül vele, hogy ott a gyermeke alkotmányos jogait és gyermeki jogait tiszteletben tartva, partnerkapcsolatot építve igyekeznek őt beilleszteni egy adott közösségbe. **Büntetés a hagyományos értelemben nincs.** Ilyenkor viszont alkalmanként a gyermek is szembesül azzal, hogy addig miként is bánt vele a szülő, és ezután a szülőnek ezzel is számolnia kell. Sajnálatos, hogy egyes köztisztviselők néha hasonló „büntető” elgondolásból intézkednek gyermekek ill. fiatalok beutalásáról, mintegy eltávolítva őket abból a környezetből, ahol folyamatos gondot jelent felügyeletük, ellenőrzésük. Az adott fiatal előbb vagy utóbb visszatérhet előző környezetébe, de már nem feltétlenül azokkal a normákkal és szemlélettel, ami a helyi viszonylatban elvárt vagy elvárható lenne.

A gyermekvédelmi ellátás szolgáltatás jellegű, törvényben és jogszabályokban szabályozott, amelyek előírják a gyermekek jogainak és érdekeinek tiszteletben tartását, és sehol, semmilyen körülmények között nem teszik lehetővé testi vagy lelki bántalmazásukat, sem megalázásukat.

3. GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI FELELŐSÖK SZEREPE ÉS FELADATAIK

Kiadványunk összeállításának idején a magyar jogszabályok közül nem sok olyan létezik, amelyekben a gyermekvédelmi felelős vagy ifjúságvédelmi felelős, illetve a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős szóösszetétel érdemi jelleggel megtalálható. Ezek a jogszabályok jelölik ki alapvetően azokat a feladatokat és mozgásteret, amelynek ismeretében a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet végző szakember (a továbbiakban rövidebb szóhasználatnál élve: gyermekvédelmi felelős) a munkáját megszervezheti.

3.1. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A 15/1998. (IV. 30.) NM. rendelet

A gyermekvédelem működéséről szól, és ilyenként az egyetlen, amely nem az oktatási ágazati keretekben vonatkozóan említi a gyermekvédelmi felelőst:

12. § (3) A gyermek részvételének elősegítése céljából a gyermekjóléti szolgálat nyilvántartást vezet a településen rendelkezésre álló, szabadidős programokat nyújtó szervezetekről és felkéri őket, hogy nyújtsanak tájékoztatást programjaikról, amelyekről értesíti a gyermekeket, a szülőket (törvényes képviselőket), valamint az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelősöket.

15. § (4) Az esetmegbeszélés állandó meghívottja az illetékes védőnő, bölcsőde, óvoda munkatársa, iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, a családsegítő szolgálat, illetve a nevelési tanácsadó munkatársa.

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (Kt.)

Több helyen is szól az intézmények felelősségéről a gyermekek családi életre neveléséről, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősi feladatokról.

Kiemelendő részletek:

2. § (4) Az óvoda, az iskola, a kollégium – az e törvényben meghatározott feladatai ellátásának keretei között – felelős a gyermekek, tanulók testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődéséért, a gyermek- és tanulói közösség kialakulásáért és fejlődéséért. Ennek érdekében:

a) a gyermek, a tanuló személyiségének fejlesztésében, képességeinek kibontakoztatásában együttműködik a szülővel,

b) a gyermekközösség, a tanulóközösség kialakítása, fejlesztése során a szülők közösségével együttműködve végzi nevelő-oktató munkáját,

c) felkészíti a tanulót a családi életre, családtervezésre.

10. § ... (2) A gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vehető alá testi fenyítésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A gyermekek jogainak felsorolását a II. fejezet 10–11. §-ában találhatjuk; joga – többek között:

„személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát az óvoda, az iskola, illetve a kollégium tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem

korlátozhat másokat e jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, illetve a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását”...

„Hozzájusson a jogai gyakorlásához szükséges információkhoz, tájékoztassák a jogai gyakorlásához szükséges eljárásokról”.

A Kt. a gyermek és ifjúságvédelemről a 19. § (7). pontjában szól **a pedagógusok alapvető feladatai között**, majd a 41. §-ban az intézmény kötelezettségei között, a 47. §-ban az óvodai **nevelési program** tartalmi elemei között, a 48. §-ban az általános iskolai **pedagógiai program** tartalmi elemei között. Az 54–55. § az oktatási **intézmény vezetőjének kötelességévé és felelősségévé** teszi az ezzel való foglalkozást.

A 85. § (7). pontja a **helyi önkormányzat** minőségellenőrzési programmal kapcsolatos **kötelező programkészítést és ellenőrzési kötelezettségét** írja elő.

A 102–104. § rögzíti a fenntartó ellenőrzési feladatait.

A törvény a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősről a mellékletekben az alábbiak szerint tesz említést:

A nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazottak

Óvodában:

1. *szakorvos;*
kizárólag fogyatékosokat nevelő óvodában a fogyatékoság típusának megfelelően; 0,5*
2. *gyermek- és ifjúsági felügyelő vagy gyógypedagógiai asszisztens fogyatékos gyermekeket nevelő óvodai csoportban;* 1*
3. *dajka vagy helyette gondozónő és takarító együtt;*
– a konduktív pedagógiai intézmény óvodájának kivételével – csoportonként. 1*

Iskolában és kollégiumban:

1. *pedagógiai felügyelő kollégiumban nemenként és épületenként 100 tanulóra számítva, de legalább;* 1*
2. *gyermek- és ifjúságvédelmi felelős:*
– általános iskolában,
– középiskolában,
– szakiskolában; 1
3. *szakorvos kizárólag fogyatékosokat nevelő iskolában, kollégiumban, a fogyatékoság típusának megfelelően;* 1*
4. *gyermek- és ifjúsági felügyelő vagy gyógypedagógiai asszisztens:*
– általános iskolai kollégiumban, 1
– fogyatékosokat nevelő iskolában tizenöt tanulónként. 1*

Ezek az alkalmazotti keretszámok 2005. 09. 01.-jétől élnek. Előzetesen a Kt. kötelező 0,5 fős létszámot tett kötelezővé bármely iskolatípus tekintetében.

* Kötelező alkalmazás, a többi: lehetőség.

5. JOGSZABÁLYI ÚTMUTATÓ

5.1. A GYERMEKVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS FONTOSABB JOGSZABÁLYOK (EGYES, A GYAKORLATBAN KEVÉSBÉ ISMERT RÉSZLETEK KIEMELÉSÉVEL)

5.1.1. Törvényi védelem

A pedagógusként iskolában, vagy gyermekvédelmi szakemberként a gyermekvédelemben dolgozók általában *közfeladatot ellátó személyek* a vonatkozó alaptörvények szerint:

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

16. § (3) A pedagógus, valamint a nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazott az óvodai nevelőmunka, illetve az iskolai és kollégiumi nevelő- és oktatómunka, valamint a pedagógiai szakszolgálat ellátása során a gyermekekkel, tanulókkal összefüggő tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

15. § (7) *A gyermekvédelmi rendszerben foglalkoztatott*

a) *nevelő, gyermekfelügyelő, gondozó, csecsemő- és gyermekgondozó, helyettes szülő vagy nevelőszülő, családgondozó, utógondozó, gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmény vezetője, a gyermek, illetve a fiatal felnőtt közvetlen gondozása, családgondozása és utógondozása során,*

b) *nevelőszülői tanácsadó, gyám, gyámi tanácsadó a gyermek közvetlen gondozásának ellenőrzése, illetve törvényes képviselőtének ellátása során hivatalból jár el, és e tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személynek minősül.*

Aki a közfeladatot ellátó személyt feladata elvégzésében erőszakkal megakadályozza, intézkedésre kényszeríti, netán bántalmazza őt vagy a védelmére sietőt, az a Btk. 229–231. §-a alapján magánvádas eljárásba vonható (ha büntethetősége nem kizárt, pl. 14 év alatti gyermekkorú esetén), és büntethető.

1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről

137. § E *törvény alkalmazásában*

2. közfeladatot ellátó személy:

g) *a közoktatásról szóló törvényben meghatározott esetben a pedagógus, illetőleg a nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazott, valamint a felsőoktatásról szóló törvényben meghatározott esetben a felsőoktatási intézmény oktatója, tanára, tudományos kutatója,*

k) *a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személy e tevékenysége gyakorlása során.*

Hivatalos személy elleni erőszak

229. § (1) *Aki a hivatalos személyt vagy a külföldi hivatalos személyt jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozza, intézkedésre kényszeríti, vagy eljárása*

alatt, illetőleg emiatt bántalmazza, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a hivatalos személy elleni erőszakot csoportosan vagy felfegyverkezve követik el.

(3) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a (2) bekezdésben meghatározott csoport szervezője vagy vezetője, valamint, ha a hivatalos személy elleni erőszakot fegyveresen követik el.

(4) Aki hivatalos személy elleni erőszak elkövetésére irányuló csoportban részt vesz, vétséget követ el, és két évig, a csoport szervezője és vezetője büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Aki a hivatalos személyt vagy a külföldi hivatalos személyt az eljárása miatt bántalmazza, az (1)–(4) bekezdés szerint büntetendő akkor is, ha a bántalmazott a bűncselekmény elkövetésekor már nem hivatalos személy, vagy nem külföldi hivatalos személy.

(6) Aki hivatalos személy elleni erőszakra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(7) Nem büntethető a (4) bekezdés alapján a csoport résztvevője, ha a csoportot önként vagy a hatóság felhívására elhagyja.

(8) Aki az (1)–(3) bekezdés szerinti bűncselekményt külön törvényben meghatározott intézkedést végrehajtó rendőr vagy pénzügyőr sérelmére követi el, az (1) bekezdés esetén egy évtől öt évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig, a (3) bekezdés esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak

230. § (1) A 229. § rendelkezései szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt közfeladatot ellátó személy ellen követi el.

(2) Aki a 229. § (1)–(3) bekezdés szerinti bűncselekményt a közoktatásról szóló törvényben meghatározott közfeladatot ellátó pedagógus, vagy a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott sérelmére követi el, az (1) bekezdés esetén egy évtől öt évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig, a (3) bekezdés esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Hivatalos személy támogatója elleni erőszak

A 231. § és a 229. § rendelkezései szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy ellen követi el.

A közfeladatot ellátó személy tehát hivatalos személyként kap védelmet munkája elvégzéséhez. Sőt, a 231. § azt a személyt is védelembe részesíti, aki az eljáró hivatalos személy fenyegetett helyzetében a segítségére siet. Mindezekkel kevesen vannak tisztában a pedagógusok, gyermekvédők szakemberek, de a szülők és a nevelésben-gondozásban álló fiatalok közül is.

5.1.2. Útmutató a gyermekvédelmet érintő fontosabb jogszabályokról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

...

2. § (1) A gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelői szolgálat, más szervezetek és személyek e törvény alkalmazása során a gyermek mindenképp felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak szerint eljáró szervezetek és személyek tevékenységiük során együttműködnek a családdal és – a jogszabályban meghatározottak szerint – elősegítik a gyermek családban történő nevelkedését.

(3) A gyermek családban történő nevelkedését segítő ellátást a gyermek és családja helyzetéhez, szükségleteihez igazodóan kell nyújtani.

(4) A családjából bármely okból kikerült gyermek biztonságát, korához és szükségleteihez igazodó gondozását, nevelését, egészséges személyiségfejlődését biztosítani kell.

3. § (1) A jogszabályban meghatározott ellátások igénybevétele általában önkéntes. A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője csak törvényben meghatározott esetekben kötelezhető valamely ellátás igénybevételére.

(2) A gyermekek védelme során az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani.

5. § E törvény alkalmazásában

a) **gyermek:** a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 12. §-a szerinti kiskorú,

b) **fiatalkorú:** az a személy, aki a szabálysértés vagy a bűncselekmény elkövetésekor 14. évét betöltötte, de 18. évét még nem,

c) **fiatal felnőtt:** az a nagykorú személy, aki a 24. évét nem töltötte be,

d) a **gyermek hozzátartozói:** a vér szerinti és az örökbe fogadó szülők (a továbbiakban együtt: szülő), a szülő házastársa, a szülő testvére, a nagyszülő, a nagyszülő házastársa, a nagyszülő testvére, a dédszülő, a testvér, a testvér házastársa, a saját gyermek,

e) a **gyermek közeli hozzátartozói:** ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szülő, a szülő házastársa, a szülő testvére, a nagyszülő, testvér, a saját gyermek,

f) a **gyermek tartására köteles személy:** a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 61. §-a (4) bekezdésében és 62. §-a (1) bekezdésében, a Csjt. 69/A. §-ában, valamint a 69/D. § (2) bekezdésében meghatározott személy,

g) **gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység:** a gyermekjóléti alapellátás, illetve a gyermekvédelmi szakellátás keretében – működési engedéllyel – végzett tevékenység, függetlenül a feladatellátás e törvényben nevesített formájától és módjától; a szolgáltató tevékenység célja a gyermekjólétnek, azaz a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, személyi, vagyoni és egyéb jogainak biztosítása,

h) **gyermeki jogok:** a Magyar Köztársaság Alkotmányában, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben és más törvényekben megfogalmazott, a gyermeket megillető jogok összessége,

i) **ellátás:** jogszabályban meghatározott pénzbeli, természetbeni, illetve személyes gondoskodást nyújtó alapellátás és szakellátás,

j) **természetbeni ellátás:** olyan támogatás, amellyel a gyermeket alapvető szükségleteinek kielégítésében az állam (önkormányzat) anyagi javak biztosításával, szolgáltatások kifizetésével és nyújtásával segíti,

k) **gyámhatóság:** a települési önkormányzat jegyzője és a gyámhivatal,

l) **gyámügy:** a jogszabály által a gyámhatóság feladat- és hatáskörébe utalt ügyek köre,

m) **gyermekvédelmi gondoskodás:** az e törvényben meghatározottak szerint elrendelt hatósági intézkedésen alapuló ellátás és védelem,

n) **veszélyeztetettség:** olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

...